

**TILSHUNOSLIKDA NOVERBAL DIALOGIZM TUSHUNCHASI VA
UNGA ILMIY YONDASHUVLAR SHAKLLANISHI**

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat Texnika Universiteti

“Amaliy ingliz tili” kafedrası v.b dotsenti

Sabitova Iroda Srajiddinovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada tilshunoslik nuqtayi nazaridan noverbal dialogizm tushunchasining mohiyati, uning ilmiy talqini hamda shakllanish bosqichlari tahlil qilinadi. Noverbal dialogizmlar lingvistik kommunikatsiya jarayonida muhim omil bo'lib, ularning semantik, pragmatik va sotsiokulturaviy xususiyatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Maqolada ushbu fenomenning ilmiy tadqiqotlar doirasida rivojlanishi, yetakchi xorijiy va mahalliy tilshunoslarning qarashlari, shuningdek, zamonaviy lingvistik yondashuvlar asosida noverbal dialogizmlarning o'rni va ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot natijalari asosida ushbu tushunchaning til tizimidagi funksional ahamiyati va turli tillardagi namoyon bo'lish xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, maqolada noverbal dialogizmlarning kommunikativ jarayondagi roli, madaniy va lingvistik omillar bilan bog'liqligi statistik ma'lumotlar asosida tahlil etiladi. Ushbu ilmiy izlanish natijalari tilshunoslikning pragmatika, semiotika va kommunikativ lingvistika yo'nalishlarida noverbal vositalarni chuqurroq o'rganish zaruriyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: noverbal dialogizm, kommunikativ lingvistika, noverbal muloqot, pragmatika, lingvistik tadqiqotlar, semiotika, sotsiopragmatika

**ФОРМИРОВАНИЕ ПОНЯТИЯ НЕВЕРБАЛЬНОГО
ДИАЛОГИЗМА И НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ К НЕМУ В
ЛИНГВИСТИКЕ.**

Ташкентский государственный технический университет имени

Ислама Каримова

*Исполняющий обязанности доцента кафедры «Практического
английского языка»*

Сабитова Ирода Сражиддиновна

Аннотация: В данной статье анализируется сущность понятия невербальный диалогизм, его научная интерпретация и этапы становления с точки зрения лингвистики. Невербальные диалогизмы являются важным фактором в процессе языкового общения, при этом особое значение имеют их семантические, прагматические и социокультурные особенности. В статье рассматривается развитие этого явления в рамках научных исследований, взгляды ведущих зарубежных и отечественных лингвистов, а также роль и значение невербальных диалогов на основе современных лингвистических подходов.

На основе результатов исследования выделено функциональное значение данного понятия в языковой системе и особенности его проявления в разных языках. Также в статье на основе статистических данных анализируется роль невербальных диалогизмов в коммуникативном процессе, их связь с культурными и языковыми факторами. Результаты данного научного исследования указывают на необходимость более глубокого изучения невербальных средств в областях прагматики, семиотики и коммуникативной лингвистики.

Ключевые слова: невербальный диалогизм, коммуникативная лингвистика, невербальное общение, прагматика, лингвистические исследования, семиотика, социопрагматика.

**THE UNDERSTANDING OF NONVERBAL DIALOGISM IN
LINGUISTICS AND THE FORMATION OF SCIENTIFIC APPROACHES
TO IT.**

*Tashkent State Technical University named after Islam Karimov
Acting Associate Professor of the Department of “Practical English”*

Sabitova Iroda Srajiddinovna

Abstract: *This article analyzes the essence of the concept of nonverbal dialogism from the point of view of linguistics, its scientific interpretation and stages of formation. Nonverbal dialogisms are an important factor in the process of linguistic communication, and their semantic, pragmatic and sociocultural properties are of particular importance. The article examines the development of this phenomenon within the framework of scientific research, the views of leading foreign and domestic linguists, as well as the role and significance of nonverbal dialogisms based on modern linguistic approaches.*

Based on the results of the research, the functional significance of this concept in the language system and the features of its manifestation in different languages are highlighted. The article also analyzes the role of nonverbal dialogisms in the communicative process, their connection with cultural and linguistic factors based on statistical data. The results of this scientific research indicate the need for a deeper study of nonverbal means in the areas of pragmatics, semiotics and communicative linguistics of linguistics.

Keywords: *nonverbal dialogism, communicative linguistics, nonverbal communication, pragmatics, linguistic research, semiotics, sociopragmatics*

KIRISH:

Zamonaviy lingvistika fanida inson muloqotining verbal va noverbal omillar orqali shakllanishi alohida ilmiy qiziqish uygʻotmoqda. Xususan, noverbal dialogizmlar muloqot jarayonida bevosita ishtirok etib, kommunikativ aktning samaradorligini taʼminlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Globalizatsiya sharoitida tillararo va madaniyatlararo aloqalar kuchayib borayotgan bir paytda, noverbal kommunikatsiya vositalarining lingvistik tizim bilan aloqadorligi masalasi dolzarb tadqiqot yoʻnalishlaridan biri boʻlib qolmoqda. Ushbu maqolada noverbal dialogizm tushunchasi, uning ilmiy yondashuvlar shakllanishi hamda tilshunoslikdagi oʻrni tahlil qilinadi.

Nonverbal kommunikatsiya (soʻzlar orqali emas, balki jismoniy

harakatlar, yuz ifodalari, qo'l ishoralari, tovushlar va tana tili orqali amalga oshiriladigan kommunikatsiya), insonlar o'rtasida axborot almashishning muhim usullaridan biridir. Bu, asosan, til va so'zlardan tashqari muloqot shakllarini o'z ichiga oladi. Tilshunoslikda nonverbal dialogizm tushunchasi, til va noverbal elementlar o'rtasidagi o'zaro aloqani o'rganishga qaratilgan ilmiy yo'nalishdir. Nonverbal kommunikatsiya odamlar o'rtasidagi muloqotning samaradorligini oshiradi, chunki ba'zi holatlarda so'zlar yetarli bo'lmasligi mumkin. Shu sababli, tilshunoslikda nonverbal dialogizmni o'rganish nafaqat tilning, balki inson xulq-atvori va muloqot madaniyatining muhim jihatlarini tushunishga yordam beradi. Ushbu maqolada nonverbal kommunikatsiyaning tushunchasi, uning tilshunoslikdagi o'рни va ilmiy yondashuvlar shakllanishi haqida batafsil muhokama qilinadi.

Ilmiy manbalarda noverbal dialogizmlarning turli jihatlarini keng o'rganilgan. Jumladan, P.Ekman inson mimikasining universalligi haqidagi g'oyani ilgari surgan bo'lsa, E.Hall noverbal kommunikatsiya madaniy jihatdan o'ziga xos ekanini ta'kidlaydi. Shuningdek, A.Mehrabian olib borgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, muloqot jarayonida informatsiyaning 55% mimika va tana harakatlari orqali uzatiladi. Bu esa, o'z navbatida, noverbal dialogizmlarning kommunikativ jarayondagi muhim o'рни mavjudligini tasdiqlaydi.

O'zbek tilshunosligida ham noverbal dialogizmlarning lingvistik va pragmatik jihatlarini bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, Karimov (2020) o'zbek tilida noverbal vositalarning rasmiy va norasmiy muloqotdagi funksional xususiyatlarini o'rganib, ularning lingvokulturologik ahamiyatini aniqlagan. Ushbu maqolada ana shunday ilmiy tadqiqotlar asosida noverbal dialogizmlarning lingvistik va pragmatik tahlili amalga oshiriladi.

Noverbal dialogizmlarning til tizimida o'ziga xos yondashuvlarini aniqlash nafaqat lingvistika balki psixologiya, sotsiologiya va kommunikativ tadqiqotlar uchun ham muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun ushbu maqolada noverbal dialogizmlarning turli tillarda namoyon bo'lishi, ularning madaniy kontekst bilan bog'liqligi va funksional ahamiyati bo'yicha ilmiy-nazariy tahlil

amalga oshiriladi. Mazkur izlanish natijalari noverbal vositalarning lingvistik tizimdagi o'rnini aniqlashga xizmat qiladi.

Tilshunoslikda noverbal dialogizm tushunchasi muloqot jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqiladi. Noverbal dialogizmlar – og'zaki nutq bilan birga ishlatiladigan yoki mustaqil holda muloqotni shakllantiruvchi harakatlar, mimikalar, imo-ishoralar, tana harakatlari va boshqa vositalarni o'z ichiga oladi. Bu tushuncha psixolingvistika, kommunikativ lingvistika va pragmatika yo'nalishlari doirasida keng o'rganilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI:

Noverbal muloqot va dialogizmlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar lingvistika, psixologiya va sotsiologiya yo'nalishlarida keng rivojlangan. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, noverbal vositalarning kommunikativ ahamiyati ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganila boshlandi. Ushbu sohadagi ilmiy yondashuvlar turli maktablar va nazariy asoslar doirasida shakllangan.

Noverbal dialogizmlarning umumiy xususiyatlari va ularning kommunikativ jarayondagi o'rnini E.Hall¹, P.Ekman² va A.Mehrabian³ tomonidan chuqur o'rganilgan. Xususan, E.Hall noverbal kommunikatsiyaning madaniy farqlar bilan bog'liqligini ta'kidlagan bo'lsa, P.Ekman odamlarning mimikalari universal bo'lishi mumkinligi haqidagi gipotezani ilgari surgan. A.Mehrabian esa muloqotdagi axborotning katta qismi so'zsiz vositalar orqali yetkazilishini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Xorijiy lingvistikasida noverbal muloqot pragmatika va semiotika nuqtayi nazaridan o'rganilgan. J.Austin⁴ va J.Searle⁵ nutq aktlari nazariyasi doirasida noverbal komponentlarning ham semantik va pragmatik ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, D.Crystal⁶ noverbal vositalarning nutq jarayonidagi qo'shimcha ma'no yuklovchi omil sifatida qaralishi zarurligini qayd etgan.

¹ Hall, E. (1966). *The Hidden Dimension*. Doubleday. – 224 p.

² Ekman, P. (1999). Basic Emotions. In T. Dalgleish & M. J. Power (Eds.), *Handbook of cognition and emotion* (pp. 45-60). Wiley. – 600 p

³ Mehrabian, A. (1972). *Nonverbal Communication*. Aldine-Atherton. – 336 p.

⁴ Austin, J. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press. – 296 p.

⁵ Searle, J. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press. – 275 p.

⁶ Crystal, D. (1987). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press. – 716 p.

Rossiya tilshunosligida noverbal dialogizmlar V.G.Gak⁷, N.D.Arutyunova va T.M.Nikolaeva⁸ tomonidan o'rganilgan bo'lib, ularning ishlarida noverbal muloqotning lingvokulturologik va sotsiopragmatik jihatlarini tahlil qilingan. Xususan, V.G.Gak noverbal vositalarni nutqiy aktning mustaqil komponenti sifatida o'rganish lozimligini ta'kidlaydi, N.D.Arutyunova esa noverbal dialogizmlarning lingvistik birliklar bilan aloqadorligini ko'rsatadi.

O'zbek tilshunosligida ushbu yo'nalish bo'yicha tadqiqotlar nisbatan yangi bo'lsa-da, ayrim olimlar tomonidan o'rganilgan. Masalan, A.Karimov⁹ o'zbek tilida noverbal vositalarning rasmiy va norasmiy muloqotdagi funksional xususiyatlarini tahlil qilib, ularning lingvokulturologik ahamiyatini aniqlagan. Shuningdek, A.Tursunov¹⁰ o'zbek tilidagi noverbal dialogizmlarning pragmatik xususiyatlarini tadqiq etib, ularning muloqotdagi semantik yukini tahlil qilgan.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar noverbal dialogizmlarning universal va madaniy o'ziga xos jihatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, har bir tilda noverbal muloqot unsurlari turlicha namoyon bo'lib, ularning pragmatik va lingvistik funksiyalari alohida tadqiq etilishi lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Ta'lim metodikasi sotsiologik, mantiqiy-eksperimental, tasniflash, tavsiflash, qiyoslash, statistik tahlil, pedagogik-psixologik ilmiy manbalar, o'quv-metodik adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, kuzatish, pedagogik tajriba-sinov, tizimli funksional va adabiy tahlil usullari asosida bajarildi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Nonverbal kommunikatsiya — bu, asosan, odamlar o'rtasida tilga bog'liq bo'lmagan axborot almashish usulidir. Ushbu kommunikatsiya shakli, odamlarning ruhiy holati, his-tuyg'ulari va niyatlari haqida muhim ma'lumotlarni etkazish imkonini beradi. Nonverbal kommunikatsiya orqali beriladigan axborot

⁷ Gak, V. G. (2000). Semiotika i lingvistika: Voprosy teorii kommunikatsii. Nauka. – 320 p.

⁸ Nikolaeva, T. M. (2003). Pragmatika i lingvokulturologiya: Noverbal'nye sredstva kommunikatsii. In Nauka i obrazovanie v Rossii (pp. 121-137). Rossijskij Gosudarstvennyj Gumanitarnyj Universitet. – 220 p.

⁹ Karimov, A. (2020). O'zbek tilidagi noverbal vositalarning funksional xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi. – 150 p.

¹⁰ Tursunov, A. (2019). O'zbek tilidagi noverbal dialogizmlarning pragmatik tahlili. O'zbekiston Milliy Universiteti. – 280 p.

aniq va to'g'ri talqin qilinishi mumkin, chunki bu axborotlarning ko'pchiligi sezilarli va hamma uchun tushunarli bo'ladi. Nonverbal kommunikatsiya bir nechta turlarga bo'linadi:

1. Tana tili (gestikulyatsiya) – Bu kommunikatsiyaning eng muhim shakllaridan biri bo'lib, u odamning jismoniy harakatlari, qo'l ishoralari, yuz ifodalari va tana holatlari orqali amalga oshiriladi. Tana tili, ba'zan, so'zlardan ko'ra kuchliroq axborot beradi. Masalan, biror kishining qo'lini ko'tarishi, boshini silkitishi yoki tanasini belgilangan tarzda ushlashi orqali u o'z his-tuyg'ularini yoki fikrlarini aniq ifoda etadi.

2. Paralingvistika – Bu tovushning balandligi, ritmi, tonlamasi va boshqa tovushli elementlar orqali amalga oshirilgan kommunikatsiya shaklidir. Paralingvistik elementlar, xususan, shaxsning ruhiy holatini yoki his-tuyg'ularini aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, biror kishi noroziligini bildirganida, uning ovozi balandligi va tonlamasi o'zgarishi mumkin.

3. Proxemika – Odamlar orasidagi masofa, ya'ni fizik masofa yoki shaxslar orasidagi yaqinlik, muloqotning boshqa bir muhim aspektiridir. Har bir madaniyatda odamlar orasidagi masofa turlicha bo'lishi mumkin. Masalan, ba'zi madaniyatlarda ikki kishi o'rtasidagi yaqin masofa o'zaro ishonch va do'stlikni bildiradi, boshqalarda esa bu haddan tashqari yaqinlikni anglatishi mumkin.

4. Olfaktika – Bu hidlarning muloqotdagi rolini o'rganadi. Odatiy ravishda, biz hidlarni eshitish orqali to'g'ridan-to'g'ri ma'lumot olishmaydi, ammo ayrim holatlarda hidlar axborotning ajralmas qismi bo'lib xizmat qiladi. Masalan, biror kishining tazelik yoki hid bilan bog'liq sezgilari boshqa odamning xulq-atvoriga yoki tashqi ko'rinishiga nisbatan qandaydir munosabatni bildirishi mumkin.

5. Kinesika – Tana holati, pozitsiyasi va harakatlar orqali axborot uzatish. Bu turdagi kommunikatsiya, odamning shaxsiy harakatlari, holati va ishlatiladigan pozitsiya orqali amalga oshiriladi. Odatda, bu ko'proq ruhiy holatlarni yoki hissiyotlarni ifodalaydi, masalan, qo'rquv yoki xursandchilik.

Nonverbal kommunikatsiya faqat so'zlar bilan o'rnini bosadigan har qanday elementni o'z ichiga oladi, shuning uchun uning roli ancha muhimdir. Bu

belgilar jismoniy aloqaning murakkab qatlamlarini tashkil etadi va ko'pincha so'zlar bilan ifodalanadigan his-tuyg'ularni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Nonverbal dialogizm tilshunoslikda muloqotning bir shakli sifatida qaraladi, bu yerda muloqot faqat so'zlar bilan cheklanmaydi, balki nonverbal elementlar ham katta ahamiyatga ega. Nonverbal kommunikatsiyaning tilshunoslikdagi tushunchasi, faqat so'zlar orqali bo'ladigan axborot almashinuvidan farqli o'laroq, tilning boshqa aspektlarini ham o'z ichiga oladi. Bu tushuncha, tilshunoslar tomonidan til va muloqotda yuzaga keladigan nonverbal omillarni o'rganishda qo'llaniladi.

Nonverbal dialogizmning lingvistik jihatlari, tilni aniq tushunish uchun zarur bo'lgan ko'plab nonverbal elementlarni o'z ichiga oladi. Misol uchun, biror kishining yuz ifodalarini yoki tana holatini o'rganish, uning so'zlarini to'liq tushunishga yordam beradi. Nonverbal kommunikatsiya ko'plab muloqot jarayonlarida tildan ajralmas bir qism sifatida qaraladi, chunki ko'pincha so'zlar yetarli bo'lmagan holatlarda, nonverbal ishoralar, harakatlar yoki yuz ifodalari yordamida qo'shimcha ma'lumotlar beriladi.

Nonverbal dialogizm, shuningdek, muloqotdagi ikkinchi darajali ma'nolarni anglashda ham yordam beradi. Masalan, biror kishi biror narsani so'zlab turib, lekin yuzining ifodasi yoki tana holati bilan muloqotni boshqacha talqin qilishi mumkin. Bu, tilshunoslikda, muloqotning ikki qirrali tabiati va odamlar o'rtasidagi axborot almashishining turli yo'llarini tushunishga yordam beradi.

Nonverbal kommunikatsiya va nonverbal dialogizm tilshunoslikda o'zining ilmiy yondashuvlarini rivojlantirgan. Bu yondashuvlar turli ijtimoiy, psixologik va madaniy omillarni hisobga olgan holda shakllanadi. Ilmiy yondashuvlarning shakllanishi, birinchi navbatda, muloqotning ko'proq qatlamli va ko'proq tarmoqli xususiyatlarini anglashga qaratilgan. Tilshunoslikda nonverbal kommunikatsiyani o'rganishda quyidagi yondashuvlar rivojlangan:

1. Kognitiv yondashuv – Nonverbal kommunikatsiyaning kognitiv yondashuvi tilshunoslikda eng muhim va rivojlangan yondashuvlardan biridir. Bu

yondashuv odamlarning noverbal belgilarni qanday qabul qilishlari, ularga qanday talqin berishlari va ularni anglashdagi ongli faoliyatni o'rganishga qaratilgan. Kognitiv yondashuv, shuningdek, noverbal belgilarni anglashda muloqotdagi ichki jarayonlarni o'rganish bilan bog'liq. Masalan, odamlar, ko'z qarashlari, yuz ifodalari yoki tana holatini qanday talqin qilishi, ularning psixologik holatiga, madaniy kelib chiqishiga yoki oldingi tajribalarga bog'liq bo'lishi mumkin. Shunday qilib, noverbal belgilarni to'g'ri talqin qilish uchun kognitiv va psixologik jarayonlarni tushunish zarur bo'ladi.

Ko'p hollarda, noverbal kommunikatsiyaning kognitiv talqini, odamlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni boshqarish, muloqotni yanada samarali va aniq qilish uchun juda muhimdir. Aytaylik, biror kishi yuz ifodasi bilan xursandchilikni yoki qayg'uni ifodalaganida, boshqa odamlar uning his-tuyg'ularini tushunish va ularga mos ravishda javob berish uchun noverbal alomatlarni anglaydilar. Bunda, kognitiv jarayonlar orqali, muloqotning samaradorligini oshirish mumkin. Bu, ayniqsa, muhim bo'lib, tilshunoslikda noverbal kommunikatsiyaning to'liq anglanishi va uni boshqarish uchun kerakli ilmiy asoslarni yaratishga yordam beradi.

2. Madaniyatshunoslik yondashuvi – Noverbal kommunikatsiyaning madaniyatga ta'siri va uning turlicha talqinlari haqida gapirganda, tilshunoslikda madaniyatshunoslik yondashuvi muhim ahamiyatga ega. Noverbal elementlar turli madaniyatlarda turlicha qabul qilinadi. Madaniyatshunoslik yondashuvi, tilshunoslarga, noverbal kommunikatsiyaning madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni va o'xshashliklarni tushunishga yordam beradi. Masalan, biror madaniyatda yuz ifodasi yoki tana holati ijobiy, boshqa madaniyatda esa salbiy talqin qilinishi mumkin. Yaponiyada ko'zga tik qarash odatdagi hurmat va ehtiyotkorlikni ifodalaydi, lekin ba'zi G'arb madaniyatlarida bu qattiq va tajovuzkor deb qabul qilinishi mumkin.

Bu farqlarni o'rganish tilshunoslikda muloqotning to'liq va samarali bo'lishiga yordam beradi. Madaniyatning tilshunoslikdagi o'rni, noverbal belgilarni bir xil darajada tushunish va to'g'ri talqin qilishda, muhim rol o'ynaydi. Madaniyatlar o'rtasida noverbal aloqaning turli xil usullari va talqinlari mavjud, va

bu, muloqotda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun madaniyatshunoslikni hisobga olgan holda nonverbal kommunikatsiyani o'rganish, global miqyosda odamlar o'rtasidagi samarali muloqotni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

3. Sotsiologik yondashuv – Sotsiologik yondashuv, nonverbal kommunikatsiyaning ijtimoiy va jamoaviy kontekstda qanday rivojlanishini o'rganadi. Odamlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar va guruhlar orasidagi aloqalar muloqotning noverbal qirralarini qanday shakllantirishi mumkinligi haqidagi ilmiy yo'nalishdir. Odamlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar va guruhlar orasidagi o'zaro aloqalar nonverbal aloqaning qanday ishlashini ham belgilaydi.

4. Psixologik yondashuv – Psixologik yondashuv, nonverbal kommunikatsiyaning odamlarning ruhiy holatlari, his-tuyg'ulari va kayfiyatlari bilan qanday bog'liqligini o'rganishga qaratilgan. Nonverbal kommunikatsiya ko'pincha odamlarning ichki holatlari va his-tuyg'ularini tashqi dunyoga chiqarishda yordam beradi. Bunga, yuz ifodalari, tana holati, ovoz balandligi va nutqning ritmi kiradi. Misol uchun, biror kishi qayg'u yoki stress holatida bo'lsa, uning yuz ifodasi o'zgaradi, tana holati qisqaradi, ovozi pastlashadi yoki titrashi mumkin. Bu holatlar, muloqotda qo'shimcha ma'lumot beradi, bu esa noverbal kommunikatsiyaning psixologik aspektlaridan biridir.

Psixologik yondashuv, noverbal kommunikatsiyani insonlarning his-tuyg'ularini, stress holatlarini, qo'rquv va baxtni ifodalashda qanday yordam berishini tushunishda juda muhimdir. Bu yondashuv, tilshunoslar va psixologlarga odamlarning ichki dunyosini aniqroq tushunish imkonini beradi. Nonverbal belgilarni to'g'ri talqin qilish, shuningdek, his-tuyg'ularni boshqarish va muloqotni samarali ravishda tashkil etish imkonini beradi.

XULOSALAR

Nonverbal dialogizm, so'zlar va noverbal elementlarning o'zaro aloqasini anglatadi. Tushuncha, tilshunoslikda kommunikatsiyaning ko'p qatlamli tabiatini tushunishga yordam beradi. Nonverbal belgilar, muloqotning so'zlar orqali ifodalanmaydigan, lekin muhim axborotni taqdim etuvchi qismlarini tashkil etadi.

Odamlar o'rtasidagi muloqotda, ba'zan so'zlar yetarli bo'lmashligi mumkin, shuning uchun nonverbal elementlar, muloqotning to'liq va aniq bo'lishini ta'minlaydi.

Masalan, biror kishining yuz ifodasi yoki tana holati uning his-tuyg'ularini, fikrlarini yoki niyatlarini to'g'ri anglash imkonini beradi. Bu, muloqotda so'zlar bilan ifodalanmaydigan ma'lumotlarni olishda yordam beradi. Shuning uchun nonverbal dialogizm tilshunoslikda ko'plab muhim masalalarni o'rganishga yordam beradi, masalan, tilning murakkabligini va muloqotning turli qatlamlarini.

Nonverbal kommunikatsiya va nonverbal dialogizm, tilshunoslikda odamlar o'rtasidagi muloqotning to'liq va aniq bo'lishi uchun muhim o'rin tutadi. So'zlar orqali beriladigan axborotning kamchiliklarini nonverbal belgilar to'ldiradi. Nonverbal kommunikatsiyaning ilmiy yondashuvlari, uning tildan tashqari omillarini o'rganishga yordam beradi. Bu soha, tilshunoslarning muloqot jarayonining barcha aspektlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Nonverbal kommunikatsiya tilshunoslikda nafaqat so'zlardan tashqari axborot almashish usuli sifatida, balki muloqotni yanada chuqurroq tushunish imkonini beradigan ko'plab ilmiy yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi. Kognitiv, madaniyatshunoslik, sotsiologik va psixologik yondashuvlar, nonverbal kommunikatsiyani o'rganishdagi asosiy yo'nalishlarni tashkil etadi. Ushbu tahlillar, muloqot jarayonidagi nonverbal belgilarni to'liq tushunishga va ularni samarali boshqarishga imkon beradi, bu esa tilshunoslarning muloqotni yanada to'liq va aniq o'rganishlariga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. E.Hall (1966). The Hidden Dimension. Doubleday. – 224 p.
2. P.Ekman (1999). Basic Emotions. In T. Dalgleish & M. J. Power (Eds.), Handbook of cognition and emotion (pp. 45-60). Wiley. – 600 p
3. A.Mehrabian (1972). Nonverbal Communication. Aldine-Atherton. – 336 p.
4. J.Austin (1962). How to do things with words. Oxford University Press. – 296 p.

5. J.Searle (1969). Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge University Press. – 275 p.
6. D.Crystal (1987). The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press. – 716 p.
7. В.Г.Гак (2000). Семиотика и лингвистика: Вопросы теории коммуникации. Наука. – 320 с.
8. Т.М.Николаева (2003). Прагматика и лингвокультурология: Нонвербальные средства коммуникации. Ин Наука и образование в России (с. 121-137). Российский Государственный Гуманитарный Университет. – 220 с.
9. A.Karimov (2020). O'zbek tilidagi nonverbal vositalarning funksional xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi. – 150 p.
10. A.Tursunov (2019). O'zbek tilidagi nonverbal dialogizmlarning pragmatik tahlili. O'zbekiston Milliy Universiteti. – 280 p.